

ד. 1) מה דינו של איטר יד או איטר רגל לעבודה, ומדוע? ומה דינו של השולט בשתי ידיו, ומדוע? 2) האם "בעל קומה" הוא שבח או מום, ומנין?
3) מה דינו של חרש שוטה ושיכור לעבודה (פרט), והאם אף דינה של הבהמה לענין קרבן הכי? 4) כיצד ינהג כהן הנושא נשים בעבירה כדי שיוכל לעבוד, ומדוע? וכיצד ינהג כהן הנטמא למתים, ומדוע?

ה. 1) מה דינו של נדר שהודר ברבים, ושהודר על דעת רבים, ומדוע? וכיצד קיימא לן להלכה (תוס'?) 2) המבכרת שילדה תאומים והראשון יצא מת, מה דין השני לענין פדיון ולענין נחלה (פרט), ומדוע? וכיצד דינו היבא דהראשון יצא מחותך (רש"י ותוס')? 3) מעוברת שנתגיירה עם בעלה וילדה לאחר הגירות, מה דין בנה לענין פדיון ולענין נחלה, ומדוע (רש"י ותוס')? וכיצד הדין היבא דכבר היו לה ילדים בגיותה, ומדוע?

ו. 1) מה חירש שמואל בענין לידת הראש, ומנין לו האי חירושא? ומאי קמשמע לן מתניתין לדבריו? ומהיכן דחו לחירושו? והאם אפשר לדחות את חירושו אף מהמבואר בחולין גבי שליא שיצאתה מקצתה (תוס'), ומדוע? 2) יצא מצחו בלא חוטמו של העובר, האם חשיב לידה, ומנין? ולמאי נפקא מינה? 3) האם מהני הכרת אדם על ידי מצחו בלא חוטמו (פרט), ומדוע? והאם אפשר להוכיח מדכתיב "הכרת פניהם ענתה בס", ומדוע?

ז. 1) היו לו בנים בעודו גוי, האם מחויב במצות פריה ורביה, ומדוע? ומה דין בנו הנולדים לענין נטילת פי שניים בירושתו, ומדוע? והאם אפשר ללמוד הנך דיני מהדרי, ומדוע? 2) לוויה או כהנת שנתעברה מגוי, האם נתחללה מקדושתה? ומה דין בנה הנולד לה לענין פדיון, ומדוע? והאם הוא כשר או ממזר? 3) לוויה או כהנת שילדה מישראל מה דין בנה בפדיון, ומדוע?

יב. 1) מי שמת אביו ומסתפק האם אביו פדאו או לאו, כיצד יש לו לנהוג, ומדוע? 2) מי שאין לו אלא חמשה סלעים ומוטל עליו לפדות את עצמו ולפדות את בנו, כיצד יש לו לנהוג ומדוע? וכיצד הדין היבא דאביו השאיר לו חמשה סלעים משועבדים, או היבא דיש לו עצמו אף חמש סלעים משועבדים, ומדוע (תוס'?) 3) הפודה את בנו תוך שלושים, וביום השלושים כבר נתעבלו המעות, האם בנו פדוי, ומדוע? וכיצד קיימא לך?

יג. 1) באיזה מטבעות משערים את השיעור דחמש סלעים (רש"י ותוס'?) 2) כמה זוזים שלח רב אשי לרב אחא בריה דרבנא בפדיון הבן, ומדוע שלח זה השיעור? והאם זה באמת היה השיעור, ומדוע? 3) איזה מטבעות סברו לאסור בהנאה לאחר חורבן הבית, ומדוע? והאם איירי בבית ראשון או בבית שני (תוס'?) ומדוע באמת לא אסרום?

יד. 1) באיזה מטבע משערים את הכסף הקצוב האמור בתורה? ובאיזה מטבע משערים את שאר הכסף האמור בתורה, ומניין? והאם הוא טפי מן המטבע של הכסף הקצוב או בציר ממנה (תוס'?) 2) היבא דרבנן קצבו שיעור כסף, באיזה מטבע שיערוהו (גמ' ותוס'?)

בהצלחה!

תשובות למבחן בכורות מד נ

א. (1) מדכתיב "איש" יתירא מרבין היכא דיש לו חורור ומים הקבועין, והנך לא נפקי מדכתיב "עור" דאיירי בסומא אפילו בעין אחת, משום דסומא לית ליה כלל עין, ואיהו אית ליה. ואכתי הוי אמינא דווקא הנך דאינו רואה כלל, אבל היכא דרואה אלא דחסרה ראייתו כגון "דק" לא, להכי קתני "או דק". ואכתי הוי אמינא דתבלול דרך מבלבלא לעיניו אבל רואה ראייה שלמה אינו פסול, להכי כתיב "או תבלול", ואכתי הוי אמינא דהיכא דרך עיניו משונות משל שאר בני אדם כגון למעלה או למטה או אחת למעלה ואחת למטה, או דרך רואה באחת למעלה ובאחת למטה הוי אמינא דכשר, להכי כתב קרא "בעיניו" לומר דכל שבעיניו הוא סבה לפוסלו. והנך פסולי משום מום הם דהא ילפינן להו מקרא. אמנם לענין עינו אחת קטנה ואחת גדולה, כל שאינו כשל עגל וכשל אוח, מבואר בתוס' דפסול רק משום אינו שוה בורעו של אהרון ואינו מחלל עבודה.

(2) אם נשרו מעיקרן הוי מום משום דאינו שוה בורעו של אהרון. אבל אם נשתירו עיקרן, לא הוי מום אלא נאסר רק משום מראית העין [שמאוסין לראות. רש"י לעיל (מג:)].

(3) תרוטות היינו עגולות, וצירוניות היינו יותר עגולות, ואשמועינן דלא רק תרוטות נפסל רק משום אינו שוה בורעו של אהרון אבל אינו מחלל עבודה, אלא אפילו עגולות ביותר כל שאינן כשל עגל, אינו מחלל את העבודה. ודומעות היינו דעיניו דומעות תדיר ודולפות הוי טפי מדומעות, וכן טורדות הוי טפי מדולפות, וכתבו התוס' דאשמועינן דבכולהו טעם פסוליהו משום אינו שוה בורעו של אהרון, אבל לא מחלל עבודה.

(4) אם ניטלו קרניה באופן שנתשייר גומא פסולין לקרבן ואף נפדים. ואם לא נשתייר גומא אפילו שנטל אף זיכרותן, אינו כשר לקרבן אבל לא הוי מום לפדות בו. ואם רק גממם מעל הזכרות, כשר לקרבן אף לכתחילה.

ב. (1) בגמ' נראה דאין לשתות מים בפני רבים. וכתב רש"י דהכי דרך תלמידי חכמים. והוסיפו התוס' דהני מילי שלא בשעת סעודה, אבל בשעת סעודה הדרך לשתות אף בפני רבים. אי נמי, דווקא שאר משקים שהדרך לשתותן יחד יש לשתות בפני רבים, אבל מים שאדם שותה רק לצמאו, אין לשתות בפני רבים. ובסוף דבריהם כתבו התוס', דליכא בהא כלל איסורא, וכוונת הגמ' לאותו הצנוע שאינו שותה בפני רבים, דאמרינן דמכל מקום אין לו להיות צנוע בהטלת מים ויש לו להשתין אף בפני רבים, משום מעשה שהיה דאחד שהיה נצרך לנקביו וכיון שדחה עד הגיעו למקום צנוע ונמצא כריסו צבה. ועוד אמרינן דסופו להתעקר. ובמדבר לא התירוהו, אלא היו צריכים לצאת חוץ למחנה.

(2) דרשו דאימתי לא יהיה בך עקר בזמן שתנהג כבהמה בלא צניעות, והיינו שלא תשהה מלהשתין עד המקום הצנוע, דהמשהה עצמו סופו להתעקר. וכן דרשו אימתי תהיה תפילתך מקובלת, בזמן שתנהג כבהמה, וכתב רש"י דהיינו תפילה על בנים. והתוס' כתבו דאיירי בסתם תפילה, דאמרינן דאין העולם מתקיים אלא על מי שמשים עצמו כבהמה.

(3) אסור להשתין בבבל על כלי חרס או על מקום קשה, משום דסופן להשפך בנהרות, ונהרות שבבל הרי נשפכות לעין עיטם דהוא מקום בו טובל הכהן הגדול ביום הכיפורים. ואינו נוהג אלא בבבל מהאי טעמא שהתבאר.

(4) לדעת תנא קמא היינו דאין לו ביצים או יש לו רק ביצה אחת. ולרבי ישמעאל לא היה נוחא בביאור זה, דאי הכי הוי ליה למיכתב "מחוסר אשך", ומשום הכי ביאר דהיינו נימוחו או נמרוח אשכיו. ולרבי עקיבא לא היה נוחא בה, דהא הוי ליה למיכתב "ממרוח אשך" דהא האי "מ" דמרוח אשך מן הפעולה היא. ולהכי פירש דכל שרוח באשכיו, והיינו נפוחים. ורבי חנינא בן אנטיגנוס לא היה נוחא ליה בביאור זה, דאי הכי הוי לימכתב "רוח אשך". ומשום הכי ביאר דגורעין מוסיפין ודורשין וקרינן לקרא "מראו חושך" והיינו כושי דקתני לקמן, אלא דרבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני לה.

ג. (1) מקיש בקרסוליו היינו דרגליו עוקמות כלפי חוץ וקרסוליו כלפי פנים. ומקיש בארכבותיו היינו דעוקמות כלפי פנים באופן דארכבותיו נוקשות זו לזו. ותרווייהו הוי מום וילפינן לה מדכתיב "או שבר רגל". ופרסותיו רחבות כשל אוח, היינו רחבות אפילו שאינן קלוטות, וכתב רש"י דבעינן נמי קלושות כשל אוח ולא סגי ברחבות כשל אוח.

(2) לדעת רבי יהודה לא הוי מום, והיינו דהנביא משתבח "ויהי איש מדון אצבע ידי ורגליו וגו'". ולדעת חכמים הוי מום, דהאי קרא לגנאי נדרש. ואמרינן, דאם נספרת על גב היד ויש בה עצם, הרי חשיבא אבר לענין דחסרונו הוי מום. ולענין טומאה, אם יש בה כזית בשר, מטמא במגע ובמשא ובאווהל כשאר כזית בשר מן המת. ואם אין בה בשר כלל, אם יש בה עצם אפילו אין בה ציפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באווהל דהא דווקא כזית בשר או אבר מטמא. ואם יש בה קצת בשר, אם נספרת על גב היד, הוי אבר ומטמא אף באווהל. ואם אינה נספרת על גב היד אינה מטמאה באווהל, אבל במגע מטמא או כשאר עצם כשעורה, או גזירה אטו נספרת.

(3) בזכר יש מאתיים ארבעים ושמונה, ובנקבה יש מאתיים חמישים ושלש, דנוספו בה שני צירים שני דלתות ומפתח. ואלו הנוספים כיון דאינן שוים בכל אינן מטמאים באווהל, דהא כתיב "ואת התורה אדם כי ימות באווהל" דבר השוה לכל אדם. ולענין רוב אזלינן בתר רובא דאינשי וסגי ברוב של מאתיים ארבעים ושמונה.

ד. (1) איטר יד פסול, משום דכתיב בכהונה "אצבע" וקיימא לן דכל היכא דכתיב אצבע בעינן ימין. וכן איטר רגל דעוקר השמאל תחילה פסול, דהא כתיב "לעמוד לשרת" והיינו כדרך שאר עמידה דעיקרה בימין. והשולט בשתי ידי לחכמים הוא כשר דהא אדרבה יש לו בשמאלו טפי כח. ולרבי הוא פסול, דאמרינן אדרבה ימינו כחשה ושווה לשמאל.

(2) מצינו שכתוב השתבח בבעלי קומה כדכתיב "ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם אשר כגובה ארזים גובהו". אמנם הגבוה ביותר ואינו רחב לפי גובהו עד שנכפף ונראה כחוליותיו שמוטות, אדרבה הוי מום וכמבואר במתניתין.

(3) חרש ושוטה ושיכור פסול לעבודה. ואם השתכר מיין אף מחלל את העבודה, ולדעת רבי יהודה אף המשתכר משאר דברים מחלל את העבודה [ודלא כמתניתין דמבואר דהוי רק פסול]. ובבהמה לא משכחת הני פסולין, ודעת רשב"ג דבהמה שוטה אינו מן המובחר לקרבן.

(4) יש לו להדירה הנאה קודם שיעבוד. ולמאן דאמר צריך לפרוט את הנדר כשבא להתירו, סגי בהכי דהרי לא יתירו לו. ולמאן דאמר אין צריך לפרוט את הנדר, יש לו להדירה ברבים למאן דאמר דאין לו הפרה, או להדירה על דעת רבים דכולי עלמא מודו דאין לו הפרה, והיינו דווקא גבי נושא אשה פסולה לו דיצרו תוקפו. אבל המטמא למתים סגי בקבלה בעלמא דתו לא יטמא.

ה. (1) נדר שהודר ברבים הוא פלוגתא דרבי יהודה וחכמים בגיטין. וכתבו התוס' דלגירסת סוגיין נראה דקיימא לן דיש לו הפרה. ומכל מקום על דעת רבים אין לו הפרה מלבד לצורך מצוה, וכתבו התוס' דהיינו משום דמסתמא נוחא להו לרבים להתירו.

2) אם הראשון היה בן ח' מת, הרי לא חשיב פטר רחם, והשני הוא בכור לכהן ולנחלה. ואם הוציא את ראשו חי, הרי פטר את הרחם ואין השני בכור לכהן, אמנם בכור הוא לנחלה משום דהראשון אין לב אביו דוה עליו ולא קרינן ביה "ראשית אוננו". וכן הדין אם יצא ראשו של בן ט' מת. אבל יצא ראשו של בן ט' חי, הראשון הוא בכור לפדיון ונחלה ואפילו מת לבסוף, והשני אינו בכור כלל. ואם יצא הראשון מחותר, אם רק איביריו מחותרין, השני בכור רק לנחלה ולא לכהן, דהא לאו פטר רחם הוא. ואם אף ראשו מחותר, לרש"י השני הוא בכור אף לכהן דלא חשיב כלל ילוד. והתוס' כתבו דהוא פלוגתת אמוראים.

3) אם נתגיירה מעוברת, בנה הוא פטר רחם וחייב בפדיון, אבל אינו בכור לנחלה. ולרש"י היינו משום דהתעברה בגיורתה ורחמנא אפקריה לזרעיה. והתוס' כתבו דאף בלאו הכי תיפוק ליה דאינו יורשו משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ואם היו לה כבר ילדים בגיורתה ועכשיו משנתגיירה התעברה, לענין נחלה וודאי חשיב בכור, ולענין פדיון, לתנא קמא כיון דלאו פטר רחם הוא אינו חייב פדיון, ולרבי יוסי הגלילי שפיר הוא בכור אף לכהן, דהא "פטר רחם בישראל כתיב" והרי פטר את הרחם בישראל.

1) שמואל חידש דמאי דאמרינן דלידת הראש הוא לידה, היינו דווקא ביצא חי, אבל ביצא מת לא אמרינן הכי אלא בעינן רובו, ויליף ליה מדכתיב "כל אשר נשמת רוח חיים באפו", דרק מי שהוא בן חיים הלך אחר אפו. ולדבריו יצא ראשו דבן ט' מת דקתני במתניתין היינו רובו, וקתני ראשו אגב סיפא דמשמע דראשו של בן ט' חי הוא לידה, ואתי לאשמועינן דאף באדם דאית לה פרוזדור חשיב ראש לידה. אמנם דחו לדבריו, דהא כבר אשמועינן בדוכתי אחריתי דאף בבהמה ראש הוא לידה. וכתבו התוס' דליכא לדחויי ממאי דתנינן שליא שיצאתה מקצתה הוא סימן ולד ועל כרחק דהוא מחשש שמא יצא בה הראש, דאיכא למימר דאיירי דווקא בבהמה אבל באדם ראש לא חשיב לידה.

2) אמרינן בסוגיין דפדחת נמי חשיב לידה. ונפקא מינה לענין טומאת לידה דעל ידי יציאת הפדחת חשיב לידה, ואם בעוד יציאת הפדחת היתה גויה ומיד נתגיירה, אינה טמאה לידה. אמנם לענין נחלה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, דריש לקיש סבר דלא חשיב לידה, משום דכתיב "יכיר" ואין הכרת פנים בלא חוטם. ורבי יוחנן סבר דאף בלא החוטם איכא הכרה.

3) לענין בכור נחלקו בה רבי יוחנן וריש לקיש. ולענין עדות אשה מסקינן דכולי עלמא מודו דהחמירו בה ואין להעיד על מיתת בעלה בלא הכרת החוטם, והקרא "הכרת פניהם ענתה בם", ולרש"י היינו דהכרת הפנים היא העדות. והתוס' ביארו דכוונת הכתוב דישי באדם דבר על ידו אפשר להכיר הפנים והיינו החוטם, קאי דווקא לענין עדות אשה. אי נמי, דדוקא הכרת הפנים היא על ידי החוטם, אבל יכיר סתם הוא אף בלא החוטם.

1) לדעת רבי יוחנן אינו מחויב בפריה ורביה דהא יש לו כבר בנים [וקיים כבר "שבת"]. ולדעת ריש לקיש חשיב כקטן שנולד ולא קיים עדיין פריה ורביה. וכן נחלקו לענין ירושת בכור, לדעת רבי יוחנן אין לו בכור לנחלה, דהא אינו ראשית אוננו, ולדעת ריש לקיש כקטן שנולד דמי ויש לו בכור לנחלה. ואמרינן דליכא למילף להו מהדדי, משום דבנחלה איכא סברא דאף רבי יוחנן מודה משום דלאו בני נחלה נינהו. ולרש"י היינו דכלל אין להם נחלה. ולתוס' היינו דחלק בכורה לית להו. ומאידך גבי פריה ורביה איכא סברא דאף ריש לקיש מודה משום דקיים "שבת". ועוד אמרינן בגמ', דלרבי יוסי דסבר דפטר רחם בישראל תלי רחמנא, הוא הדין לענין בכורה אזלינן בתר ישראל ואף אם כבר נולדו לו בנים איכא בכורה לבכור שנולד לו לאחר שנתגייר.

2) לויא לא נתחללה מקדושתה, אבל כהנת נתחללה מקדושתה. ולענין בנה, בכהנת כיון שנתחללה מקדושתה וודאי דחייב בפדיון [ויפדה עצמו]. אבל בלויא שלא נתחללה, אינו חייב בפדיון. אמנם נחלקו תנאים האם שדינן ליה בתר הגוי ואף ממזר לא הוי, אלא לוי פסול. או דשדינן ליה בתר הלוי והכהן והוי ממזר.

3) לדעת רב פפא אזלינן בתר אביו, דהא כתיב "למשפחותם לבית אבותם" וחייב בפדיון. ולדעת מר בריה דרב יוסף, אזלינן בתר אמו, דהא בפטר רחם תלי רחמנא, והוי רחם הפטורה מן הבכורה.

1) בנו חייב בפדיון משום דכישאל דמי. אמנם יכול לטול הפדיון לעצמו. ואם מת האב לאחר שלושים וודאי דהבן עצמו פטור מפדיון משום דאביו כבר זכה בפדיון והרי ירש את אביו. אבל אם מת תוך שלושים דאכתי לא חל חיוב הפדיון, לרב חסדא חייב הבן לפדות עצמו. ולרבה בר בר חנה יכול הבן לומר דהרי חיוב הפדיון מעיקרא על אביו היה מוטל, וכיון דהוא היה פטור לא שייך לחייב את הבן הבא מכוחו. וכתבו התוס', דאף דבאשה כיון דאין אחרים מצווים לפדותה אף היא אינה מצווה לפדות את עצמה, מכל מקום סבירא ליה לרב חסדא דהיינו דווקא באשה דלעולם לא אשכחן בה פדיון, אבל בבן הרי אם היה אביו מישראל הרי היה חייב לפדותו, ושפיר יש לחייבו לפדות עצמו אף דאביו גופיה היה פטור.

2) מבואר בסוגיין דהראשון אינו בכור לא לפדיון דהא שמא של ראשון הוא, ואף אינו נוטל כלל בנחלה דהרי לא ידוע מי אביו. והבא אחריו אף דנוטל בירושת השני מכל מקום אינו נוטל חלק בכורה, דשמא הראשון בנו של השני. ואף בהרשאה לא מהני, משום דדווקא היכא דהוכרו וכבר זכו יכולים לכתוב הרשאה, ולא הכא דמעולם לא הוכרו ולא זכו בחלקם.

3) לדעת תנא קמא דמתניתין תרווייהו לא חשיבי בכור לא לנחלה ולא לפדיון, דבנחלה כתיב "וילדו", ולרש"י היינו דלשון לידה משמע לידה גמורה ולא יוצא דופן. והתוס' כתבו דילפינן לידה לידה מטומאת לידה דכתיב ביה "אשה כי תזריע וילדה" ודרשינן עד שתלד ממקום שמזרעת. ובפדיון כתיב "פטר רחם". ואף השני אינו בכור לנחלה דהא אינו "ראשית אוננו". ולדעת רבי שמעון, הראשון בכור לנחלה דהא כתיב "תלד" לרבויו. והשני בכור לכהן דהא הוי פטר רחם, וסבירא ליה לרבי שמעון דבכור לדבר אחד הוי בכור.

1) אינם חייבים לפדות עצמן ממונם דהא כל חד מדחי לכהן גבי חבריה לומר דהוא הבכור. ואם האב השאיר ירושה, אם מת קודם שלושים, כיון דאיהו גופיה לא היה חייב לפדות, אף מנכסיו אי אפשר לגבות דהרי הנכסים הוי רק כערב ואין נפרעין מן הערב היכא דאי אפשר לתבוע מן הלווה. ואם מת לאחר שלושים דכבר התחייב, אמרינן במתניתין דקודם שחלקו בירושה אם נתנו נתנו, והיינו משום דאף מלוה על פה גובה מן היורשין. אבל לאחר חלוקה, אם הורישן נכסי טובא, וודאי דמאי דנתנו נתנו. אבל אם השאיר להם רק חמש סלעים, פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה, ומסקנת סוגיין דכולי עלמא מודו דהיכא דכל החיוב יהיה חצי חמש סלעים, ליכא כלל חיוב, משום דחמש אמר רחמנא ולא חצי חמש, ורבי מאיר סבר דהאחים שחלקו הוי ספק יורשין ספק לוקחין וקיימא לן כרב אסי דדיינינן ליה כמחצה יורשין ומחצה לוקחין, וכן סבר רב פפא דמלוה על פה אינו גובה מן הלוקחות, ופדיון הבן חשיב כמלוה על פה, ולהכי אינו גובה, דהא יכול לטול רק מהמחצה ירושה וחמש אמר רחמנא ולא חצי חמש. ורבי יהודה סבר דלא כרב פפא ואף מן הלוקחות גובה [וכתבו התוס' דהיינו דווקא הכא דכתובה בתורה]. אי נמי סבר דלא כרבי אסי אלא הכל ירושה ושפיר גובה מן הירושה.

2) בדעת רבי מאיר מסקינן דמספקא ליה בדין ברירה כדבר אסי, וברבי יהודה מסקינן דאיכא למימר דאף איהו סבר כרב אסי דמספקא ליה. וכתבו התוס' דבעלמא בין רבי יהודה ובין רבי מאיר סברי אית ברירה, אמנם הני מילי היכא דמתני הכי בפירוש, והכא דמספקא להו בסתם איירי.

3) מלוח הכתובה בתורה היינו חוב דאי לאו דכתבה תורה להאי חוב לא הוי ידעינן לה. ובסוגיין אמרינן דלרבי מאיר לאו ככתובה בשטר חשיב לה, ואליבא דרב פפא אין גובין לה מן הלקוחות. ובדעת רבי יהודה אמרינן דאיכא למימר דפליג עליה ואמרינן לקמן דלשיטתו הוי ככתובה בתורה. וכתבו התוס', דלאו דפליג ארב פפא, אלא דבמלוח הכתובה בתורה סבר דאף רב פפא מודה דגובין מן הלקוחות. אי נמי, רב פפא גופיה איירי אף במלוח הכתובה התורה דאינו גובה מן הלקוחות, ורבי יהודה פליג עלה בהא.

1) מסקינן דאף רבי יהודה סבר חמש ולא חצי חמש, דהא אמר דבילדה שני זכרים ומת האב אם יש עשרה זון לזה ועשרה זון לזה חייבים בפדיון, ומשמע דבפחות מעשרה אינן חייבים, ועל כרחק דהוא משום דאיירי בעשרה דירושה ורק בכהאי גוונא דאיכא חמש שלמים דהיינו עשרים זוחים איכא חיוב פדיון. ואינו סותר למאי דשנינו לענין טובח ומוכר דאפילו חמשה חצאי בקר, דהתם איירי בתשלומים, ויש לו לשלם מאי שחייב. אבל הכא מצות חמש סלעים רמי עליה, ופחות מחמש סלעים לאו מצוה הוא.

2) למסקנת סוגיין לא שייך לגבות מהן לעולם, ואף אי קנו שדה בשותפות דעתה ממה נפשך גובה חלקו של החייב לו, מכל מקום אינו יכול לגבות, משום דקיימא לן דאין נפרעין מן הנכסים היכא דמן הלוחה גופיה לא היה יכול לגבותו, דהרי הנכסים רק משום ערב נינהו, ואין נפרעין מן הערב תחילה.

3) שתי נשים של איש אחד, בין ילדו זכר ונקיבה ובין שני זכרים ונקיבה, חייב בחמש סלעים, דהא ממה נפשך איכא חד בכור. ובשתי נקבות וזכר אחד אינו חייב, דשמא אין בכור זכר. ואם הן של שני אנשים, בזכר ונקיבה האבות עצמן אינן חייבים בפדיון, דהא כל חד דחי לחבריה בטענה שאינו אביו של הזכר הבכור. אבל הבכור גופיה חייב לפדות את עצמו. ובשני זכרים ונקיבה או שתי נקבות וזכר, אין לכהן כלום, דהא אף הזכר גופיה יכול לומר לכהן דעליו הראיה להוכיח שהוא הבכור.

1) באופן שנתנו הפדיון לשני כהנים, שני הכהנים לא חייבים להשיב את הפדיון, משום דכל אחד דוחה בטענה שאצלו נמצא פדיון החי. ואם נתנו לכהן אחד, אם האבות לא כתבו הרשאה זה לזה, נמי יכול לדחות כל אחד מהם. אבל בהרשאה ממה נפשך יש לו להחזיר פדיון אחד מהם. ומבואר בסוגיין דהא דמהני הכא הרשאה היינו משום דליכא כפירה, דדווקא מטלטלים דכפירה לא מהני הרשאה. וכתבו התוס' דללישנא דמרובה דאף מטלטלין דלא כפירה לא כתבינן הרשאה כיון דאינו בידו, צריך לומר דסוגיין איירי בפודה בקרקע למאן דאמר מהני פדיון בקרקעות, אבל במטלטלים אף בכהן אחד אינו חייב להחזיר כלום. ועיין בתוס' שכתבו דיש אופנים דכולי עלמא מודו דמהני הרשאה ובהני גוונא שפיר יכולים לחייבו להחזיר פדיון אחד.

2) לדעת תנא קמא אינו חייב בפדיונו, משום דלפינן מן חודש הכתיב במדבר דהתם כתיב מן חודש ומעלה. ורבי עקיבא מספקא ליה אי ילפינן מינה לפדיון דעלמא, או דלמא דכיון דאף בערכין כתיב "ומעלה" הוי שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדים אף לגופיהו, ולהכי סבר דאם נתן לא יטול אבל אם לא נתן אינו חייב ליתן. ולאחר שלושים וודאי חייב בפדיון, וכתבו התוס' דיש להסתפק בענין ברכת שהחיינו, דהרי מחד גיסא יש לו צער ואין יאמר שהחיינו, או דלמא דיש לו לברך על שזוכה לקיים המצוה.

3) התוס' הביאו דתליא בגירסאות ביבמות דאיכא גירסא דביום השלושים הוי נפל ואינו פוטר, ואיכא גירסא דדווקא בתוך שלושים הוי נפל. ועוד כתבו התוס' דיש לחלק בין היכא דפיהק ומת דאף ביום שלושים הוי נפל, להיכא דנפל מן הגג דאיכא למימר דאינו נפל. ולענין אבלות כיון דאולינן בתר המקל באבל אמרינן בסוגיין דהוי כבתוך שלושים, אמנם כתבו התוס' דאיכא למימר דאם נפל מן הגג שפיר נוהג בו אבלות.

1) אם מת אביו בתוך שלושים אמרינן דמסתמא לא פדאו דאין אדם פודה תוך זמנו, עד שיביא ראייה שפדאו. אבל אם מת לאחר שלושים מסתמא פדוי, עד שיאמרו לו דאביו אמר בשעת מותו שלא פדאו. ואף בלא עדות מאמינים דהא לאו חזקה גמורה היא דפדאו.

2) אם יש לו רק חמשה סלעים, הרי יש לו לפדות עצמו דמצוה דגופיה עדיף. ואם יש לו אף חמשה משועבדין, לדעת רבי יהודה דמלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי ויכול הכהן לטרוף מן המשועבדים, הרי לפדיון דידיה יתן מן המשועבדים ולפדיון בנו יתן מן הבני חורין. וכתבו התוס' דצריך לומר דאיירי בלקוחות דאביו, דאי בלקוחות דידיה דמסתמא שיעבודם קדם הרי יחזרו ויגבו מן הכהן מה שנתן עבר בנו. אי נמי, איירי בקנאם לאחר המכירה ולא כתב דאיקני. ולרבנן דמלוח הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי, ואינו יכול לגבות מן המשועבדין, יש לו לפדות בבני חורין את עצמו משום דמצוה דידיה עדיפה.

3) לדעת רב בנו פדוי מידי דהוי אקידושי אשה דהמקדשה לאחר שלושים מקודשת אף דנתעכלו המעות. ולדעת שמואל אינו פדוי, ולא דמי לאשה משום דאשה יכולה להתקדש אף עתה, אבל בפדיון אינו יכול לפדותו עתה. ומסקינן דהכא הלכתא כשמואל.

1) במתניתין מבואר דמשערים במנה צורי. ולדעת רב אסי היינו מנה של צור שהסלע הוא ד' זוחים. ולדעת רב אמי כוונת מתניתין לדינא ערבי הקטן יותר בשיעורו. ולדעת רבי יוחנן הוא דינר דהריינא טוריינא ושייפה נולרש"י הם שמות מלכים, ולתוס' הם צורות המטבעות, והיינו עגולות גדולות ושנופה צורתן שיש מהן עשרים וחמשה זוחים בדינר, ולפדיון הבן נותן פחות דינר ושתות מהנותר שהם עולים לעשרים זוחים. ולדעת רבי חנינא השיעור הוא באיסתרא סרסיה, ולרש"י רבי חנינא פליג אמתניתין ולדבריו היינו סלע מדינה, והתוס' כתבו דאף הוא נתן שיעור לצורי.

2) רב אשי שלח שבעה עשר זוחים משום דסבר כרבא דסלע של התורה היא שלש דינרים ושליש, וחמש סלעים עולה לחמשה עשר דינרים וחמשה שלישים עולה לשני דינרים פחות שלישי וכוונתו היתה דרב אחא יחזיר לו שלישי. אמנם רב אחא השיבו דהרי הוסיפו על המידות, וחמשה סלעים עולה לעשרים דינרים ויש לו ליתן לו עוד שלשה דינרים.

3) סברו לאסור דהריינא טוריינא ושייאפא, משום דהם המטבעות דהיו בירושלים וכשבאו האויבים ובזזום מן ההקדש ועירבום בעלמא נאסרו כולם משום מטבעות ההקדש. וכתבו התוס' דלשיטת רש"י דטוריינא היינו על שום טוריינא קיסר וכן השאר על שמות הקיסרים היו, צריך לומר דשל בית שני היו, דאילו בשל בית ראשון הרי מטבעות של ירושלים דוד ושלמה וירושלים ועיר הקודש היו טבועים עליהם. אמנם התוס' ביארו, דהריינא היינו עגול וטוריינא היינו גדול ושייאפא היינו שנישופו צורתן, ולדבריהם שפיר איירי אף בבית ראשון. ומכל מקום לא אסרום, משום דכתיב "ובאו בה פריצים וחילולה" דכיון דבאו בה פריצים יצאו מקדושתן.

- יד. 1) כל כסף קצוב האמור בתורה משערים אותו בסלע צורי. ואת שאר הכסף לא משערים בסלע צורי, אלא דבטענת כפירה והודאה בעינין שתי "מעה" דהוא טפי מן השיעור הפחות שבצורי שהוא דינר. דילפינן לה מהא דהוקדש לכלים דבעינן דבר חשוב. ולענין מעשר שני והקדש הוא בשיעור הפחות שבצורי והיינו פרוטה וילפינן לה מ"הכסף כסף" ריבה. וכן לענין קידושין אינו סלע אלא דינר לבית שמאי ופרוטה לבית הלל.
- 2) היכא דקצבו בסלעים, כגון התוקע לחבירו דחייב לו סלע, שיעורו בכסף מדינה דהוא שמינית שבסלע צורי. אבל היכא דשיערו במנה או בזוזים שיעורו בכסף צורי.